

ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลก ของ “จำอวดหน้าม่าน” Communication Proficiency of Comedy Show “Jam Aud Na Marn”

กิตติมา ชาญวิชัย¹

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Kittima Chanvichai¹

Faculty of Business, Economics and Communication, Naresuan University

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง จำอวดหน้าม่าน ความตลก กับการสื่อสารเพื่อทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documents) การสังเกต (participant observation) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหาร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต และผู้แสดงในช่วงจำอวดหน้าม่าน จากผลการศึกษาที่ได้ ผู้วิจัยมีความสนใจในประเด็น ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลก ของ “จำอวดหน้าม่าน” โดยพบว่า สื่อมวลชนกับบทบาทหน้าที่ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมผ่านความตลกของการแสดงจำอวดหน้าม่าน เริ่มต้นจากสื่อมวลชนต้องการทำให้ผู้ชมรู้สึกว่ามีสิ่งใหม่เกิดขึ้นกับรายการประเภทวัฒนธรรม และต้องการบันทึกสิ่งดีงามเหล่านั้นให้กับเยาวชนรุ่นหลัง

ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลกผ่านช่วงจำอวดหน้าม่านดังกล่าว เบื้องต้นต้องอาศัยศักยภาพของศิลปินผู้แสดงเอง และสามารถสรุปได้ว่าในภาพรวม ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลก มีผลทั้งกับความนิยมหรือเรตติ้งของรายการ มีผลทำให้เพลงฉ่อย ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของไทยเป็นที่รู้จัก จดจำ ทำให้เพลงพื้นบ้านเข้มแข็งขึ้น และสุดท้ายก่อให้เกิดประโยชน์แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทั้งในแง่ของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการสืบทอดเพลงพื้นบ้านของไทย

คำสำคัญ: 1) จำอวดหน้าม่าน 2) ศักยภาพในการสื่อสาร 3) รายการตลก

Abstract

The study of the Communication Proficiency of Comedy Show “Jam Aud Na Marn” in prevailing Thai culture is a qualitative research collecting data from documents, participant observation and in-depth interviews with 3 groups of key informants concerning of the show such as the executives, producer team, and comedians. The research revealed that the role of the show as a mass media in prevailing culture began with arousing the audience’s awareness that a comedy show could be classified as one of the cultural programs and this kind of cultural performance could be handed to the next generation.

However, the communication proficiency of the comedy show “Jam Aud Na Marn” primarily stemmed from the comedians’ innate talents. By all means, this could affect an increase in the show popularity as well as the awareness of the traditionally improvised singing called “Plang Choi” among Thai youths.

Keywords: 1) Jam aud Na Marn, 2) Communication Proficiency, 3) Comedy show

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชานิเทศศาสตร์ (Assistant Professor Department of Communications)

Email: kittimak@hotmail.com

บทนำ (Introduction)

รายการคุณพระช่วย เป็นรายการปกิณกะบันเทิงที่ส่งเสริมวัฒนธรรมเต็มรูปแบบ เนื้อหาสาระของรายการจะบอกเล่าเรื่องราวของความเป็นไทย ความงดงามของศิลปวัฒนธรรมไทย มีความอลังการของฉาก ความประณีตของการออกแบบแสง การควบคุมเสียงและการแสดงที่ตระการตาเป็นองค์ประกอบ ด้วยตระหนักในคุณค่าศิลปวัฒนธรรมของชาติ

รายการคุณพระช่วยผลิตโดยบริษัทเวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ดำเนินรายการโดย พิธีกร 3 ท่าน ได้แก่ ชงชัย ประสงค์สันติ (คุณพระจง), เท่ง เกียรติเท่ง (คุณพระเท่ง) และทอดด์ ทองดี (คุณพระทอดด์) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี

จุดเริ่มต้นของรายการ “คุณพระช่วย” เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2547 ภายใต้การริเริ่มของ ปรภาส ชลสรานนท์ ต้องการที่จะนำเสนอความเป็นไทยร่วมกับนโยบายของบริษัทเวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ที่ตระหนักในหน้าที่การเป็นสื่อมวลชนที่มีภารกิจสำคัญที่ต้องนำเสนอสิ่งดีให้กับสังคม โดยเฉพาะการนำเสนอเรื่องราวของความเป็นไทย จึงต้องการสร้างสรรค์รายการที่มีความเป็นไทยอย่างเต็มรูปแบบเมื่อมีโอกาสที่สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ต้องการจะนำเสนอรายการที่ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อให้สาระประโยชน์กับสังคมให้สมดังคำขวัญของทางสถานีที่ว่า “สังคมอุดมปัญญา” ปรภาส ชลสรานนท์ จึงได้เสนอรายการที่นำเสนอเรื่องราวสาระความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยใช้ชื่อรายการว่า “คุณพระช่วย” (OH MY GOD) โดยได้รับการตอบรับจากทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี ให้ทำรายการและเริ่มออกอากาศครั้งแรก เมื่อวันอาทิตย์ที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547 เวลา 15.00 - 16.00 น. (ทะนง นาควิจิตร, 2554, หน้า 10)

รูปแบบรายการคุณพระช่วยในช่วงแรกมีทั้งหมด 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 คุณพระเชียว ช่วงที่ 2 คุณพระโซว และช่วงที่ 3 คุณพระประชัน สำหรับคุณพระประชันจะเป็นเวทีที่ให้เยาวชนไทยได้มาแสดงฝีมือทุกด้านที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การประชันดนตรีไทยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระนาดเอก ซอด้วง ซออู้ เปิงมาง หรือ ประชันกลอนสด

เป็นต้น ในปลายปี พ.ศ. 2552 ช่วงคุณพระประชันได้ยุติการแข่งขันลงและทางรายการได้นำเอา “ช่วงจำอวดหน้าม่าน” มาแทนในช่วงเวลาดังกล่าว

บทความเรื่อง “ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลกของจำอวดหน้าม่าน” เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย “จำอวดหน้าม่าน ความตลกกับการสื่อสารเพื่อทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทย” ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาการทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทยผ่านความตลกของการแสดงจำอวด ของช่วงจำอวดหน้าม่านเดิมในรายการคุณพระช่วย ในมุมมองของผู้ส่งสาร (sender) ว่ามีการคำนึงถึง โครงสร้างรูปแบบ รวมถึงวิธีการอย่างไร จึงสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม ผ่ากระแสความนิยมในตะวันตกและกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ มายืนอยู่ในความนิยมของผู้คนในวงกว้างได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2 ข้อ ได้แก่

1. รวบรวมและสังเคราะห์การทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทยผ่าน ความตลกของการแสดงจำอวด ดังกล่าวในมุมมองของผู้ส่งสาร (sender)
2. ศึกษาโครงสร้าง รูปแบบ รวมถึงวิธีการนำเสนอ “ช่วงจำอวด” ของรายการคุณพระช่วย เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตลกในการสืบทอดวัฒนธรรมไทย

โดยมีความคาดหวังว่า ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ทั้ง ด้านวิจัยและวิชาการ ที่เป็นส่วนหนึ่งในการสังเคราะห์การทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทยผ่าน ความตลกของการแสดงจำอวดหน้าม่านดังกล่าวและประโยชน์ด้านสังคม ที่อาจจะสะท้อนภาพความจริงในสังคมประการหนึ่งที่ว่า การสืบทอดวัฒนธรรมผ่านความตลกสามารถทำได้จริงและง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้รับสาร

แนวคิดและทฤษฎี (Theories)

ในการศึกษาผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีต่อไปนี้เป็นการกรอบในการศึกษา

1. แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อการแสดงพื้นบ้าน

คุณลักษณะของสื่อการแสดงพื้นบ้านมีหลายประการ ที่สอดคล้องและสามารถอธิบายสื่อการแสดงใน “จำอวดหน้าม่าน” ได้ ได้แก่

- 1.1 ต้องเห็นความสำคัญของตลาดผู้ชม
- 1.2 ต้องการการฝึกฝน
- 1.3 การสะท้อนความเป็นท้องถิ่น
- 1.4 การเป็นสื่อสร้างปัญญาและปฏิภาณไหวพริบ
- 1.5 เป็นการแสดงที่ต้องสืบทอดทั้งงานหน้าฉากและหลังฉาก

2. แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชน

มีวิธีคิดอยู่ 3 แบบ ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชน วิธีแรก คือ สื่อทั้ง 2 ประเภทไม่มีความเกี่ยวข้องกัน วิธีที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อทั้งสองต้องขัดแย้งกัน และวิธีที่ 3 สื่อทั้ง 2 ประเภทสามารถจะส่งเสริมกันและกันได้

3. ทฤษฎีหน้าที่นิยม

หน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชน คือการธำรงรักษาเสถียรภาพของสังคม และมีหน้าที่ย่อยๆ ได้แก่

- 3.1 หน้าที่คอยสอดส่องดูแลและรายงานเหตุการณ์ที่บ่อนทำลายเสถียรภาพของสังคม
- 3.2 หน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
- 3.3 หน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมของสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นสมบัติของส่วนรวม สื่อมวลชนจึงต้องทำหน้าที่พิทักษ์รักษามรดกของสังคมให้ยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการ (Methods)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) ทำการสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปและอภิปรายผลร่วมกับผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (documentary investigation) และการสังเกต (participant observation)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informants) ของโครงการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหาร ได้แก่ ชยันต์ จันทวงศาทร (ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ) 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต ได้แก่ จิรศักดิ์ กัณพรหม (โปรดิวเซอร์) และ 3) ผู้แสดงในส่วนจำอวดหน้าม่าน

ได้แก่ พิเชษฐ์ เอี่ยมชานา (น้ำโยง) พวงแก้วประเสริฐ (น้ำพวง) และนงค์ ปิยะโชติ (น้ำนงค์) ผลการศึกษา ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงของจำอวดหน้าม่าน (ในการสืบทอดวัฒนธรรมไทย) จำแนกการนำเสนอใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. จากช่วงหนึ่งของรายการ เติบโตเป็นรายการอิสระ
2. กำเนิดช่วงจำอวดหน้าม่านและการนำเสนอจำอวดด้วยกลอนเพลงฉ่อยประกอบเรื่องราว
3. บทบาทหน้าที่ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมผ่าน “ความตกลง” ของการแสดงจำอวดหน้าม่าน
4. ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงของช่วงจำอวดหน้าม่าน

ผลการศึกษา (Results)

จากช่วงหนึ่งของรายการ เติบโตเป็นรายการอิสระ

จำอวดหน้าม่าน ในช่วงเริ่มต้นเป็นเพียงช่วงหนึ่งของรายการคุณพระช่วย โดยรูปแบบของช่วงจำอวดหน้าม่านจะเป็นการนำเสนอเพลงฉ่อยประกอบเรื่องราว ผู้ที่ทำหน้าที่ขับร้องและแสดงคือ พิเชษฐ์ เอี่ยมชานา (น้ำโยง) นงค์ ปิยะโชติ (น้ำนงค์) พวงแก้วประเสริฐ (น้ำพวง) ซึ่งช่วงใหม่นี้ดังกล่าวเมื่อเริ่มออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2552 และได้รับผลตอบรับที่ดีมาก

ปัจจุบันรายการคุณพระช่วย ยังคงรูปแบบเป็นรายการวาไรตี้ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมเต็มรูปแบบ ที่บอกเล่าเรื่องราวของ ความเป็นไทย แต่เปลี่ยนผู้ดำเนินรายการจากผู้ดำเนินรายการกลุ่มเดิมเป็น เห่ง เกิดเทิง (คุณพระเทิง), ภาณุพันธ์ คุรุชโต (คุณพระพันธ์) และ ทอดดี ทองดี และเปลี่ยนมาออกอากาศทางเวิร์คพอยท์ทีวี ทุกวันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

ส่วนช่วง “จำอวดหน้าม่าน” ที่เคยเป็นช่วงหนึ่งของรายการคุณพระช่วย ในปัจจุบันกลายเป็นรายการ “จำอวดหน้าจ่อ” ทาง ช่อง 1 เวิร์คพอยท์ทีวี ออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 20.30 - 21.30 น. ซึ่งดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ผู้วิจัยต้องการศึกษาการทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทยผ่าน ความตกลงของการแสดงจำอวดหน้าม่าน ดังกล่าวมา จากจุดเริ่มต้นที่เป็นเพียงช่วงหนึ่งของรายการโชว์ทางโทรทัศน์ จนสามารถเติบโตจนกลายเป็นรายการอิสระ

“จำอวดหน้าจอ” การขยับมาเป็นรายการอิสระดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จบางประการที่น่าค้นหาว่าการสื่อสารด้วยความตกลงของ “จำอวดหน้าจอ” หรือ “จำอวดหน้าจอ” ในปัจจุบันมีศักยภาพในการสืบทอดรายการ และสืบทอดวัฒนธรรมไทยมากขึ้นน้อยเพียงใด

กำเนิดช่วงจำอวดหน้าจอและการนำเสนอจำอวดด้วยกลอนเพลงฉ่อยประกอบเรื่องราว

“ช่วงจำอวดหน้าจอ” ในรายการคุณพระช่วยเกิดขึ้นจากความชื่นชมของผู้ชมการแสดง คอนเสิร์ตคุณพระช่วยสำแดงสด ซึ่งเป็นการนำเพลงฉ่อยประกอบเรื่องราว มาแสดงคั่นเวลา สลับกับการแสดงดนตรี

จากผลการวิจัยผู้ให้ข้อมูลหลักที่ดำรงตำแหน่งบริหารให้ความเห็นว่า “ขณะที่จัดคอนเสิร์ตทางทีมงานไม่ได้คาดหวังสิ่งใดมากนัก แต่เมื่อจบการแสดงกลับพบว่า การได้แสดงสดกับผู้ชม ทีมจำอวดหน้าจอของนักแสดงทั้ง 3 ท่านมีเสน่ห์มาก ผู้ชมชื่นชอบ” การเกิดขึ้นของจำอวดหน้าจอบนเวทีคอนเสิร์ตคุณพระช่วยสำแดงสด ทำให้ทีมงานเห็นศักยภาพในการแสดง จนเกิดความเชื่อมั่นว่าการแสดง “จำอวด” จะสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในรายการได้ รายการคุณพระช่วยจึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่จากคุณพระเชี้ยว คุณพระโซ้ว และคุณพระประชันมาเป็น คุณพระเชี้ยว คุณพระโซ้ว และจำอวดหน้าจอ ดังกล่าว

เหตุที่จำอวดหน้าจอ ถูกเลือกและนำเสนอในลักษณะของเพลงฉ่อยประกอบเรื่องราว ผลการวิจัยพบว่า กลอนเพลงฉ่อย เป็นกลอนที่ผู้ฟัง ฟังง่ายแล้วติดตามได้ง่ายที่สุดเพราะมีลักษณะของกลอนแปดที่มีการเชื่อมคำทำให้เข้าใจง่าย “อีกทั้งการขึ้นด้วย เอ ซา และจบด้วย เอ ซา...ซา นอยแม่” ผู้ชมสามารถรับรู้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของเพลงฉ่อยที่ทำให้ง่ายต่อการฟังและการติดตาม

ด้านกลุ่มผู้แสดงได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเลือกใช้เพลงฉ่อยในการนำเสนอในการแสดงจำอวดหน้าจอว่า “โดยปกติจำอวดสามารถใช้เพลงพื้นบ้านได้ทั้งหมด อาทิ เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว แต่ทว่าเพลงฉ่อยมีความชัดเจนที่สุด ทำให้

ผู้แสดงสามารถจะเดินเนื้อหาของการแสดงได้อย่างเป็นขั้นตอน เป็นเพลงที่ฟังง่ายสำหรับผู้ชมและที่สำคัญสำหรับการแสดงตลก เพลงฉ่อยสามารถตบมุขได้อย่างชัดเจน”

บทบาทหน้าที่ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมผ่าน “ความตกลง” ของการแสดงจำอวดหน้าจอ

คำว่า “บทบาท” หมายถึง การทำหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน 2542) บทบาทหน้าที่ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีทางการสื่อสารมวลชนของนักวิชาการที่สำคัญ อาทิ ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) ที่นำเสนอทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของสื่อมวลชน โดยกล่าวถึงโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชนเอาไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชนยังคงเป็นไปตามความต้องการของระบบใหญ่ คือการธำรงรักษาเสถียรภาพของสังคม และมีหน้าที่ย่อยๆ ดังนี้

1. หน้าที่คอยสอดส่องดูแล (Surveillance) สื่อควรจะสอดส่องดูแลและรายงานเหตุการณ์ที่บ่อนทำลายเสถียรภาพของสังคม
2. หน้าที่สร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกันของสังคม (Correlation) เป็นการตีความ การให้คำอธิบายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และชี้แนะเพื่อให้ทุกส่วนของสังคมที่สื่อมวลชนเข้าถึงมีความเข้าใจ และมีการกระทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. หน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมของสังคม (Cultural Transmission) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสมบัติของส่วนรวม สื่อมวลชนจึงต้องทำหน้าที่พิทักษ์รักษามรดกของสังคมให้มีความยั่งยืนต่อไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2556, หน้า 198)

ผลการวิจัยที่ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lasswell ดังกล่าว โดยพบว่า ผู้ส่งสารมีจุดเริ่มต้นที่ต้องการทำให้ผู้ชมรู้สึกมีสิ่งแปลกใหม่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรม เป้าหมายคือต้องการนำเสนอให้ผู้ชมเห็นว่าสิ่งต่างๆ ที่ได้ถ่ายทอดออกไปมีอยู่จริง การให้ผู้ชมหันมาดู มาสนใจ และมีความเข้าใจ สื่อมวลชนก็ได้ทำหน้าที่ของตน เมื่อผู้ชมสนใจมีการพูดถึงในวงกว้างการอนุรักษ์สืบทอดจะตามมา เพราะเมื่อผู้ชมจำนวนมากหันมามองหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะให้ความสนใจในที่สุด

จากผลการวิจัยช่วงหนึ่ง ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับการทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมไทย ผ่านรายการคุณพระช่วยและการแสดงจำอวดไว้ว่า “การทำหน้าที่ในมุมมองของตนในฐานะผู้ผลิตรายการคือ ต้องการทำรายการนี้เพื่อเอาไวให้คนรุ่นหลังได้ชมว่านี่คือ พงศาวดารทางวิถีทัศน์ของประเทศไทย”

ในมุมมองของผู้วิจัย การทำหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนในการสืบทอดวัฒนธรรมของสังคม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และสื่อมวลชนเองควรจะได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่นี้ไว้ด้วย ซึ่งการทำหน้าที่ในประเด็นดังกล่าว สำหรับผลการศึกษางานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจาก การทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแลหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมก่อนในเบื้องต้น เมื่อได้พบประเด็นที่น่าสนใจ อาทิ เรื่องราวสิ่งดีงามทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่กำลังจะสูญหาย นักสื่อสารมวลชนในฐานะผู้คัดกรองข่าวสารก็หยิบยกมานำเสนอ เป็นการทำหน้าที่ที่มีความสำคัญเพราะต้องอาศัยมุมมองประสบการณ์และความกล้าหาญในระดับหนึ่ง เหตุเพราะรายการประเภทที่มีสาระหมายถึง รายการที่มีเนื้อหามาจากเรื่องจริง หรือเหตุการณ์จริง มีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือให้ความรู้แก่ผู้ชม (สมสุข หินวิมาน, 2554, หน้า 77) มักจะเป็นรายการที่มีกลุ่มผู้ชมไม่มากนักเมื่อเทียบกับรายการบันเทิง

ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงของช่วงจำอวดหน้าม่าน

จากการสังเกตภาพรวมประกอบการวิเคราะห์พบว่าผู้คนในสังคมไทยมีความชื่นชอบสิ่งที่เป็นความตกลงเป็นทุนเดิม ผลการศึกษาได้ยืนยันความเชื่อนั้นว่า การที่บรรจ้วงจำอวดหน้าม่านไว้ในรายการคุณพระช่วย ก่อนที่จะแยกมาเป็นจำอวดหน้าจอในปัจจุบัน ช่วงดังกล่าวช่วยให้ภาพรวมของรายการดีขึ้นรวมทั้งเรตติ้งของรายการ จากการใช้ความตกลงเป็นตัวนำ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหาร ได้ให้ความเห็นอย่างน่าสนใจว่า “เป็นเพราะการรับรู้ของคนไทยที่ชอบความสนุก เมื่อดูแล้วสนุกก็จะสนใจติดตาม”

สำหรับ “ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลง” ผู้วิจัยได้ค้นหาความหมายของคำว่า ศักยภาพในการสืบทอด ซึ่งก็คือ ความสามารถในการดำรงอยู่ของสื่อผ่านยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยส่งผ่านวัฒนธรรมของสื่อชนิดนี้ไปสู่คนรุ่นใหม่ที่อยู่ในสถานการณ์ใหม่ โดยที่สื่อสามารถทำรงอัตลักษณ์เดิมอย่างในยุคก่อน โดยคนรุ่นก่อนไว้ได้ (เจียรชัย อิศรเดช และคณะ, 2548, หน้า 99) จากคำนิยามดังกล่าว “ความตกลงในช่วงจำอวดหน้าม่าน” มีศักยภาพเพียงพอที่จะสืบทอดให้เพลงฉ่อย ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของไทยให้ดำรงอยู่ได้ ทำให้เพลงฉ่อยเป็นที่รู้จักในวงกว้างท่ามกลางปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน ดังผลการศึกษาดังตาราง 1

ตาราง 1 ความเห็นเรื่องศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงผ่านช่วงจำอวดหน้าม่านของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงผ่านช่วงจำอวดหน้าม่าน
ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ	ทำให้ความนิยมหรือเรตติ้งของรายการดีขึ้น และช่วยในการดึงดูดผู้ชม
โปรดิวเซอร์รายการ	ทำให้ผู้แสดงทั้ง 3 ท่าน มีผู้รู้จักในวงกว้าง มีงานการแสดงเพิ่มขึ้นมาก เยาวชนรู้จักผู้แสดงหลักทั้ง 3 ท่านมากขึ้น รวมถึงการรู้จักเพลงฉ่อยมากขึ้น โดยพบว่าจำอวดเป็นสื่อการแสดงสดที่ต้องการการฝึกฝน และผลลิตของนักแสดงจึงจะเกิดความสุขกับผู้ชม
กลุ่มนักแสดง	ทำให้เกิดประโยชน์แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทั้งในแง่ของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของไทย ทำให้เพลงฉ่อยเป็นที่รู้จัก จดจำ

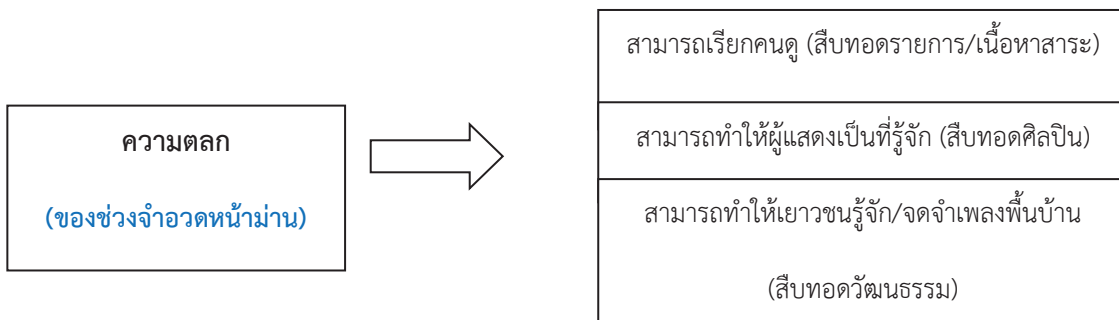

ศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงผ่านช่วง
จำอวดหน้าม่านดังกล่าว ที่อาจสามารถสรุปได้ว่ามีผล
ทั้งกับเรตติ้งของรายการเอง มีผลทำให้เพลงฉ่อย
ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของไทยเป็นที่รู้จัก จดจำ ทำให้
ผู้แสดงเป็นที่รู้จัก ทำให้เพลงพื้นบ้านเข้มแข็งขึ้น และ
สุดท้ายซึ่งมีความสำคัญมากคือ เกิดประโยชน์แก่
เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทั้งในแง่ของการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมและการสืบทอดเพลงพื้นบ้านของไทย
ดังกล่าว

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

จากคำถามที่ว่า การสื่อสารเพื่อสืบทอด
วัฒนธรรมผ่าน “ความตกลง” ของการแสดงจำอวด
มีความจำเป็นอย่างไรที่ต้องใช้ความตกลงเป็นตัวนำ
ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหาร ได้ให้ความเห็นดังที่
ได้กล่าวไปแล้วว่า “เป็นเพราะการรับรู้ของคนไทยที่
ชอบความสนุก เมื่อดูแล้วสนุกก็จะสนใจติดตาม”
นอกจากนั้นด้านโปรดิวเซอร์รายการ ได้ให้ความเห็น
ไปในทิศทางเดียวกันว่า “ช่วงของความตกลงหรือ
จำอวด เป็นสีสัน เป็นความสุข ทำให้สามารถดึงดูดผู้ชม
ให้มาชมเนื้อหาสาระที่สำคัญอื่นๆ ในรายการได้”
ศักยภาพในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมผ่าน
ความตกลง จึงสามารถสรุปได้ดังแผนภาพ

ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิด
ของ กาญจนา แก้วเทพ (อ้างใน ประยุทธ์ วรรณอุดม
และคณะ, 2548) ที่เสนอไว้ว่า “การที่สังคมจะได้มีสื่อ
พื้นบ้านใช้กันต่อไปจนถึงลูกถึงหลานนั้น ต้องมีการสืบทอด
สื่อพื้นบ้านโดยทำให้ครบวงจร คือการสืบทอดตัว
ศิลปิน สืบทอดทั้งด้านผู้ชม และสืบทอดด้านเนื้อหา”
ซึ่งช่วงจำอวดหน้าม่านสามารถทำได้ครบถ้วนทั้ง
3 ประการ

ภาพที่ 1 ศักยภาพในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมผ่านความตกลงของจำอวดหน้าม่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชน

คำตอบที่ได้จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า
สื่อพื้นบ้านและสื่อมวลชน ต่างเอื้อประโยชน์ให้แก่กัน
และกัน ซึ่งแนวคิดการเปลี่ยนแปลง/แลกเปลี่ยนทาง
วัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2545, หน้า 194)
บอกว่า คุณลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมคือ
“การเปลี่ยนแปลง” (change) หรือ “ปรับตัว”
(adaption) ซึ่งมีรูปแบบ 3 ประการดังนี้

1. การที่ค้นพบอะไรใหม่ๆ ขึ้นในสังคม
วัฒนธรรม (Innovation)
2. เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
(Cultural Diffusion) จากสังคมอื่นหรือการหุบยืม
วัฒนธรรมมาจากสังคมอื่นที่มีโอกาสพบปะกัน
3. การที่วัฒนธรรมหนึ่งต้องอพยพไปอยู่
ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง (Acculturation) (เป็น
dominant/host culture) และผู้ที่อพยพย้ายไปอยู่
ในวัฒนธรรมใหม่ต้องรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาเป็นของ
ตัวเอง

สังคมแต่ละสังคมจะปรับตัวเปลี่ยนแปลง
ได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของ
วัฒนธรรมนั้นๆว่าเป็นวัฒนธรรมที่ปรับตัวง่ายหรือยาก
อ่อนหรือแข็ง และระยะห่างจากสองวัฒนธรรมนั้น
มีมากหรือน้อย ซึ่งมีวิธีคิดอยู่ 3 แบบ ในการอธิบาย
ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นบ้านกับสื่อมวลชน วิธีแรก
คือ สื่อทั้งสองประเภทไม่มีความเกี่ยวข้องกัน วิธีที่ 2
ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อทั้งสองต้องขัดแย้งกัน และ
วิธีที่ 3 สื่อทั้ง 2 ประเภทสามารถจะส่งเสริมกัน
และกันได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545, หน้า 194-196)

วิธีคิดแรก คือแนวความคิดที่ว่า สื่อทั้ง 2 ประเภทนั้นต่างพัฒนา (หรือสูญสลาย) ไปตามเส้นทางของตัวเองแบบ “ทางใครทางมัน” และแน่นอนว่า หากใช้วิธีคิดเช่นนี้ ผลลัพธ์ย่อมปรากฏว่า ฝ่ายที่จะล้มหายตายจากไปก็คือฝ่ายสื่อพื้นบ้าน

วิธีการคิดแบบนี้เป็นแนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพราะเราไม่สามารถจะแยกสื่อทั้งสองประเภทออกจากกันได้โดยเด็ดขาด นอกจากนั้น เนื่องจากสื่อทั้ง 2 ต่างก็มีกลุ่มเป้าหมายที่เหลื่อมล้ำกันอยู่ ผู้คนที่หลุดออกจากการเสพสื่อพื้นบ้านก็ยังมีหันเข้ามาหาสื่อมวลชน

หลายกรณีที่เราจะเห็นว่า สื่อพื้นบ้านและสื่อมวลชนได้มีความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติ เช่น เนื้อหาเรื่องราวของสื่อพื้นบ้านได้มาปรากฏเป็นเนื้อหาข่าวสื่อมวลชน เช่น การถ่ายทอดการแข่งขันประกวดร้องเพลงกล่อมลูก หรือรายการโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ในส่วนของสื่อพื้นบ้านนั้นสื่อบางประเภท เช่น หมอลำ ซึ่งมีศักยภาพสูงในการปรับเปลี่ยน เมื่อต้องการธำรงรักษาตัวเองให้คงอยู่ต่อไป ก็ได้หันมาหยิบยืมรูปแบบของสื่อมวลชนไปปรับใช้ เช่น การจับหมอลำใส่ตลับเทปเพลง ทำให้สื่อพื้นบ้านประเภทนี้สามารถคงอยู่และเผยแพร่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

วิธีที่คิดแบบที่ 2 นั้นวางอยู่บนหลักการที่เรียกว่า “Zero sum game” กล่าวคือ ถ้าฝ่ายใดได้มากขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องได้น้อยลง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชนจึงขัดแย้งกัน แบบชนิด “ใครใหญ่ใครอยู่” ไมใครก็ใครต้องตายกันไปข้างหนึ่ง

วิธีคิดแบบที่ 3 มีลักษณะปฏิเสธหลักการของแบบที่สอง โดยเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสื่อ

ทั้ง 2 ประเภทนั้น นอกจากไม่จำเป็นจะต้องขัดแย้งกันแล้ว ยังสามารถจะส่งเสริมซึ่งกันและกันได้อีก สื่อพื้นบ้านชนิดใดที่สามารถจะปรับตัวและสามารถมาประสานใช้สื่อมวลชนได้ ก็สามารถจะมีอนาคตต่อไป

ดังนั้นจากผลการวิจัยศักยภาพในการสื่อสารด้วยความตกลงของ “จำอวดหน้ามาน” สามารถตอบคำถามได้ว่า “ความตกลง ในช่วงจำอวดหน้ามาน” มีศักยภาพเพียงพอที่จะสืบทอดให้เพลงฉ่อย ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของไทยให้ดำรงอยู่ได้ ทำให้เพลงฉ่อยเป็นที่รู้จัก ผู้แสดงเป็นที่รู้จัก เยาวชนรู้จักและจดจำ เพลงพื้นบ้าน โดยใช้วิธีคิดในแบบที่ 3 คือ การที่สื่อมวลชนได้มีความพยายามที่จะนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ในรายการ และสื่อพื้นบ้านก็ใช้สื่อมวลชนมาเป็นช่องทางในฐานะเป็นสื่อที่แพร่หลาย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางอันเป็นข้อจำกัดของสื่อพื้นบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่า ทั้งสองสิ่งต่างเอื้อประโยชน์และส่งเสริมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(Suggestions for future research)

1. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะผู้ส่งสาร อันได้แก่ ผู้ผลิต โปรดิวเซอร์ และกลุ่มผู้แสดง หากมีการศึกษาด้านผู้ชมที่เป็นผู้รับสารด้วย จะสามารถนำมาอธิบายเรื่อง จำอวด ความตกลงกับการสืบทอดวัฒนธรรมของรายการดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะรายการวัฒนธรรมเพียงรายการเดียว หากมีการศึกษาเปรียบเทียบกับรายการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จะทำให้เห็นผลในเชิงเปรียบเทียบที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม (Bibliography)

- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **เมื่อสื่อสองและสร้างวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ศาลาแดง จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2554). **สื่อพื้นบ้านศึกษา ในสายตานักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ทะนง นาควิจิตร. (2554). **กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อโทรทัศน์ของรายการคุณพระช่วย**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นศ.ม. (การสื่อสาร). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- เอียรชัย อิศรเดช และคณะ. (2548). ศักยภาพโนราในการพัฒนาท้องถิ่น. **สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาภาพรวมจากงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประยูทธ วรณอุดม และคณะ. (2548) ศักยภาพและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นแบบสาระบันเทิงของหมอลำ. **สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาภาพรวมจากงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ออนไลน์)**. สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2557, จาก <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>.
- สมสุข หินวิมาน. (2554) **ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Translated Thai References

- Kanjana Kaewthep. (2002). **Reflection and Building of culture by media**. Bangkok: Saladeang Ltd.
- Kanjana Kaewthep, Suchada Pongwekitbul and Thipattol Kisanashunthorn. (2011). **Folk Media Studies in view of the Communications**. Bangkok: Parppim Partnership Ltd.
- Kanjana Kaewthep. (2013), **Mass Communication: Theory and Education Guidelines (Forth Edition)**. Bangkok: Parppim Partnership Ltd.
- Prayut Wannaudom and others (2005). Potentialities and Strategies of Edutainment Mawlum for Rural Development. **Folk media for all development from research**. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Somsook Hinwimarn et al. (2011). **Introduction to Radio and Television**. Bangkok: Thammasat University Press.
- Tanong Narkvijit. (2011). **The Cultural transmission process through television media in “Khunprachuy” variety show**. Independent study, M.A., Naresuan University, Phitsanulok.
- The Royal Institute. (1999). **Dictionary of the Royal Institute (online)**. Retrieved September 13, 2014, from <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>.
- Tienchai Isaradeaj and others (2005). **The Potential of Nora to empower Communities**. **Folk media for all development from research**. Bangkok: The Thailand Research Fund.